

Stockholm 2003-01-09

Remissyttrande

Ert Dnr: N2002/10308/ESB,
N200210323/ESB

Näringsdepartementet
103 33 Stockholm

Remissyttrande: Underlag inför riksdagens prövning om villkoren är uppfyllda för stängning av Barsebäcks andra reaktor.

De fyra branschorganisationerna inom Skogen och Kemin, Gruvorna och Stålet, SKGS, har beretts tillfälle att ge synpunkter på rubricerad remiss och har valt att göra det gemensamt.

SKGS vill först och främst framhålla att för basindustrin är;

- elenergi en råvara,
- elkostnaderna en stor kostnadspost och mycket högre än för andra industrigrenar,
- tillgång till en tillförlitlig elförsörjning förutsättningen för fortsatta investeringar i Sverige och
- elpriset en avgörande konkurrensfaktor.

Samtidigt kan SKGS konstatera att de fyra branscherna står för närmare

- 25 % av Sveriges export,
- 35 % av tillverkningsindustrins investeringar och
- förädlar totalt ca 40 TWh el i sina processer, vilket utgör ca 70% av hela industrins elbehov.

SKGS slutsats är att samtliga villkor som Riksdagen ställt upp inför en stängning av Barsebäck 2 inte har uppfyllts enligt följande:

- effektbalansen är mycket svag och en effektbristsituation är överhängande,
- elpriset kommer att stiga och påverka basindustrins konkurrenskraft negativt,
- nytillkommande elproduktion, i form av vind och biobränsle, är dyrare och ger högre elpriser än vad elintensiv industrin kan bära,
- miljömässigt blir det en försämring då marginalelen idag utgörs av kolkondenskraft från Danmark, Tyskland och Polen.

SKGS anser att det inte går att stänga Barsebäcks andra reaktor utan att allvarligt äventyra basindustrins framtid i Sverige. SKGS kräver därför att regeringen för en långsiktig trovärdig energipolitik, då ett robust elförsörjningssystem som ger konkurrenskraftiga elpriser är grundläggande för framtida industriinvesteringar.

Irrelevanta villkor då elanvändningen och effektbehovet ökar

Elanvändningen ökar inom hela samhället och fortsätter även att öka inom tillverkningsindustrin. Den senaste kortsiktsprognosen från Energimyndigheten, ER 20:2002, visar att behovet kommer att öka med 1,7 TWh till 56,8 TWh år 2004, jämfört med 55,1 TWh år 2001, motsvarande 1 % per år. Prognosen bygger på Konjunkturinstitutets bedömningar från oktober 2002. Utöver detta planeras ett antal större enskilda industriprojekt inom basindustrin, såsom Stora Enso:s utbyggnad av pappersproduktionen i Kvarnsveden och Scanraffs nyinvestering i ytterligare raffinering av miljöbränslen, vilka kommer att ha ett ytterligare behov av elenergi inom en snar framtid. Båda dessa investeringar sker med modernaste miljöteknik såväl vad gäller energieffektivitet som miljömässigt i övrigt. För att minska koldioxidutsläppen inom basindustrin arbetas även med processalternativ som också kommer att öka behovet av elenergi. Basindustrin vill fortsatt expandera i Sverige.

Därför är det irrelevant att diskutera om villkoret för avveckling av Barsebäck 2 i form av att motsvarande elenergi har tillförts marknaden eller uppnåtts genom eleffektivisering är uppfyllt eller ej. Behovet av elenergi har ökat kraftigt och fortsätter att öka jämfört med de bedömningar som gjordes vid den politiska uppgörelsen för fem år sedan. Samhällsutvecklingen under de senaste fem åren har visat på en ökad efterfrågan på i storleksordningen 1 % per år. Det kortsiktiga energiprogrammet har lyckats få fram ny elproduktion i motsvarande storleksordning i enlighet med de bedömningar som bägge konsultrapporterna gör. Detta betyder dock inte att Barsebäck 2 kan ställas av idag. Vi behöver mer produktionstillskott i Sverige, inte mindre. Problemet är nämligen också att den nya tillkommande elproduktionen, i form av vind och biobränsle, är dyrare och ger högre elpriser än vad den elintensiva industrin kan bära för att vara konkurrenskraftig.

Alla produktionsslag som klarar höga säkerhets- och miljökrav ska få användas

Effektbehovet har också ökat kraftigt de senaste åren samtidigt som stora delar av effektreserven har tagits ur marknaden. SKGS reagerar därför kraftigt på att vi i Sverige medvetet avvecklar elproduktion som gör att vi närmar oss en allvarlig effektbristsituation. Detta kommer att slå på elpriser och öka risken för bortkoppling. På sikt äventyras industrins konkurrenskraft och framtida investeringsmöjligheter i Sverige. Marginalerna finns inte längre i det nordiska elsystemet. Under de senaste åren har vi haft en extremt gynnsam situation med vattenkraftsproduktion som slagit rekord. Att situationen i dag är mycket allvarlig med stor sannolikhet för en energibristsituation i mars/april har de flesta blivit varse och de extremt kraftiga prisökningar detta medfört. Detta visar hur känsligt det nordiska elproduktionssystemet är för meteorologiska förändringar och vilka dramatiska prisökningar vi får vid ett torrår. Samtidigt är det viktigt att poängtera att även under ett så kallat "normalt år av nederbörd" är både Norge och Sverige i

behov av import av el. El som miljömässigt är sämre än den el som produceras i Sverige och Norge.

En förtida avveckling av kärnkraften kommer förutom att leda till ett kapital-slöseri även att förorsaka ökade koldioxidutsläpp. Principiellt har inte basindustrin några synpunkter på vilket produktionsslag för el vi använder i Sverige, så länge vi kan köpa el till konkurrenskraftiga priser.

Basindustrin anser att regering och riksdag ska ställa höga säkerhets- och miljökrav på elproduktionssystemet och så länge dessa kan uppfyllas bör samtliga produktionsslag få användas.

Effektbrist slår hårt mot basindustrin

Villkoren för en avveckling av Barsebäck 2 är att stängningen inte får ha en påtagligt negativ effekt för bl a effektbalansen.

SKGS bedömer att risken för elavbrott vid en kall vinterperiod är överhängande. Sannolikheten att hamna i en bristsituation är stor enligt Svenska Kraftnäts senaste rapport om effektbalansen inför vintern 2002/2003. I rapporten 2002-10-01 från Svenska Kraftnät står sammanfattningsvis att ”*effektbalansen kan klaras under förutsättning att alla stora produktions- och överföringsanläggningar är intakta, att en tillräcklig import kan åstadkommas samt att förbrukningen hålls tillbaka på frivillig väg till följd av höga priser på markanden och eventuellt genom uppmaningar i media. Skulle någon väsentlig del av dessa förutsättningar inte uppfyllas eller skulle en kraftig köldperiod inträffa under en lång tid så torde det inte vara möjligt att undvika bortkoppling av elförbrukare*” .

Detta konstaterande gäller i år när Barsebäck 2 är inkopplat och situationen skulle således försvagas med 600 MW inför nästkommande vinter. SKGS kan inte se några tecken på att effektbalansen kommer att förbättras på kort sikt. Roterande bortkoppling kan således bli ett faktum, vilket både ger upphov till säkerhetsrisker, stora samhällsekonomiska och företagsekonomiska förluster samt en försämrad miljö.

Störningar av industriella processer ger upphov till onormala miljöutsläpp i bl a form av större koldioxidutsläpp. För ett stort antal processindustrier betyder även ett mycket kort elavbrott, på någon sekund, många dagars eller veckors stillestånd. Detta betyder mångmiljonförluster i utebliven försäljning och risker att förlora kunder. Ett elavbrott vid sträng kyla i t ex ett raffinaderi där produkterna stelnar i ledningarna och sätter igen pumpar m m, eller i ett stålverk där smältan stelnar och måste spettas loss för hand, är ett arbete som tar veckor innan produktionen är igång igen.

Konsulterna från J&W gör dock bedömningen att det finns fysiska resurser för att förhindra en effektbrist och hänvisar bl a till det långsiktiga förslag som Svenska

Kraftnät presenterat för att lösa effektproblematiken. Men SKGS vill poängtera att den tänkta lösningen fullt ut ska vara på marknaden år 2008 och inte inför kommande vinter 2003/2004. Enligt Svenska Kraftnät kan någon påtaglig verkan av detta förslag inträffa först om 2 till 3 år. SKGS anser inte att det finns någon anledning att ifrågasätta Svenska Kraftnäts bedömning angående effektbalansen.

Industrin och näringslivet samt hela samhället är i dagsläget helt beroende av fungerande datasystem, vilka är avhängiga av tillgång till tillförlitlig el. Man börjar diskutera el-kvaliteten för att klara driften av olika it-processer, vilka visar sig vara mycket känsliga för förändringar i spänningen och därmed lätt kan slås ut. SKGS anser att konsekvensanalyser både ur samhällsekonomisk och företagsekonomisk synvinkel bör göras av denna känslighet.

Basindustrin kan inte utgöra Sveriges effektreserv

Några enstaka företag har slutit avtal om att kunna sälja tillbaka el om priserna går över vissa nivåer. Intresset från kraftindustrin att sluta denna typ av tilläggsavtal har däremot varit mycket begränsad. Tanken är att industrin kan ges en möjlighet att reagera på prisnivån och försöka dämpa efterfrågan och samtidigt tjäna pengar på att dra ned produktionen. Detta är givetvis ett val företagen kan göra utifrån konjunktur- och lagersituationen och möjlighet att styra eller dra ned på processerna. Industrins mål är givetvis i första hand att utnyttja sitt investerade kapital maximalt för att vara så effektiv och konkurrenskraftig som möjligt. Därför är återförsäljning av el enbart en möjlighet för industrin att dämpa prishöjningar vid tillfälliga effekttoppar. I projektet Industribud har framkommit att ca 1000 - 1500 MW är den nivå som industrin skulle kunna dra ned, vilket bör jämföras med industrins totala effektbehov på ca 9000 MW. Industrin har ett jämnt uttag under i princip hela året. Dessa siffror ska jämföras med den högsta effekttoppen på 27 000 MW i februari 2001. De stora fluktuationerna beror främst på den stora mängd elvärme som är installerad i Sverige.

Basindustrin kan på intet sätt vara effektreserven för Sveriges totala elbehov.

Sverige kan inte förlita sig på import av el

Från basindustrins synvinkel finns inga principiella problem med att el importeras, men vi är väl medvetna om de flaskhalsar som finns både beträffande överföringskablar och begränsningar i det exporterande landet. Detta gör att SKGS är oroad för den reella möjligheten att importera vid en effektbrist-situation. Problemet med elimport är dock att den elen är dyrare och leder till högre utsläpp än vad vi normalt producerar. Sverige kan inte förlita sig på import vid en extrem situation då sannolikheten är stor att våra grannländer också befinner sig i samma situation. Detta samtidigt som även våra grannländer monterar ner produktionskapacitet i allt snabbare takt. Svenska Kraftnät skriver i

sin rapport att ”*Samtidigt leder utvecklingen i angränsande länder till minskade möjligheter till export till Sverige*”.

Industrin anser att flaskhalsar i ledningsnäten till andra länder gör att det inte går att förlita sig på utländsk produktion för att klara bristsituationer. Trots att den europeiska elmarknaden är sammanlänkad med försäljning av el över gränserna är fortfarande mer än 95 procent av den svenska elförbrukningen producerad i Sverige.

SKGS anser även att avtal som råder beträffande utlandskablar gör att produktionsbolagen har möjlighet att styra prissituationen. Industrin anser därför att samtliga utlandsförbindelser borde koordineras av systemoperatörerna, för att få en tillit till elpriset. Ett ökat importbehov kommer även att driva upp prisnivån på spotmarknaden, vilket på sikt minskar den svenska basindustrins konkurrensfördel, då vi historiskt haft lägre elpriser än kontinenten. Så är däremot inte situationen för närvarande då priserna är mer än tredubbel så höga på NordPool i jämförelse med Tyskland. (2003-01-02: 27 EUR/MWh i Tyskland jfr med NordPool 100 EUR/MWh.) De senaste veckornas situation måste dock betraktas vara extrema men risken är mycket stor för bestående elpriser på en hög nivå som en elberoende industri inte kan betala. Priserna måste snarast tillbaka till en mer rimlig nivå som avspeglar produktionskostnaderna för att inte undergräva trovärdigheten till marknaden.

Oro för alltför snabb prishöjning

Villkoren för en avveckling av Barsebäck 2 är att stängningen inte får ha en påtagligt negativ effekt för bl a elpriset och tillgången på el till industrin.

I princip samtliga nya elavtal som den elintensiva industrin ingår har spotmarknaden som referens. Enligt en delutredning till Industribud framgår att det är mindre än 30 % av elanvändningen bland basindustrin som har fasta avtal utan referens till spotmarknaden. Rapporten från J&W fastslår, utan att de har varit i kontakt med någon från industrin, att elintensiv industri inte är känslig för pristoppar på spotmarknaden. Detta är fel, då en stor del av företagen har delar av sin portfölj exponerad till spotpris. J&W drar också slutsatsen att den generella prishöjning som bedöms ligga på i storleksordning 0,5-2 % i samband med en avveckling, inte uppenbart skulle innebära att prisnivån för industrikunder höjs, då marknadsmekanismernas funktion skulle förhindra detta. För SKGS är detta ett rent teoretiskt resonemang om en ideal marknad som inte existerar. Spotpriset är det som idag gäller som referens vid i princip samtliga prisavtal och självklart drabbar prishöjningar även industrin.

SKGS är väl medveten om att på en avreglerad elmarknad kommer priserna att utjämnas och basindustrin kommer att fortsätta att effektivisera för att klara av detta. Prishöjningen bedömdes vara 0,5 öre/kWh i samband med stängningen av Barsebäck 1, enligt konsultrapport i samband med Elkonkurrensutredningen.

Varje ettöring betyder däremot mångmiljonbelopp för vissa av våra exportindustrier. Exempel är ett tidningspappersbruk där ett öre ökat elpris motsvarar två års löneökningar, eller Eka Chemicals i Alby där ett öre motsvarar kostnadsökningar på 60 000 kr/anställd.

Konsultrapporterna från ÅF och J&W skiljer sig främst åt beträffande bedömningarna av hur elpriset på elmarknaden påverkas om en produktionsenhet på 4 TWh tas ur drift. Givetvis är påverkan beroende av de faktiska omständigheterna såsom våtår eller torrår. Från SKGS kan vi bara konstatera att även den minsta prisökning på ca 0,5 öre /kWh slår kraftigt på lönsamheten för vissa av våra industrier. Och talar vi om tiotals ören/kWh, eller en fyrdubbling av priset som vi upplever idag, så kan det få förödande effekter på produktionen och investeringsviljan inom hela basindustrin i Sverige.

Enligt SKGS är tidsaspekten mycket viktig för att ge basindustrin möjlighet att hitta effektiviseringsmöjligheter och klara den internationella konkurrensen. Denna prisharmonisering bör äga rum utan ensidiga prishöjningar till följd av att produktion tas ur drift i förtid av politiska skäl.

Energieffektivisering en självklarhet för industrin

I olika sammanhang framförs synpunkter på att industrin måste kunna effektivisera sin användning av el. Inom basindustrin är el en råvara och som har beskrivits ovan är det en stor kostnadspost. Av rena lönsamhetsskäl är effektivisering en viktig och ständigt pågående process inom våra industrier. Det är riktigt som J&W framhåller att det i samband med utredningen om långsiktiga avtal gjordes några konsultstudier som visade på en total potential av energibesparing på mellan 2-5 TWh till en uppskattad kostnad av 12 miljarder kronor. Tyvärr tar inte J&W upp kostnadsaspekten när de i sin slutsats konstaterar att basindustrin skulle kunna stärka sin konkurrenskraft på sikt om basindustrin fick en viss prishöjning och därmed genomförde dessa effektiviseringsåtgärder. Denna slutsats är naiv.

Självklart arbetar vi inom industrin med att genomföra företagsekonomiska energieffektiviseringar och de stora effektiviseringsåtgärderna har vi möjlighet att genomföra i samband med nyinvesteringar. Men då måste vi ha en näringspolitik som ger långsiktig trovärdighet. Och grundläggande för detta är ett robust infrastruktursystem med en elförsörjning som är tillförlitlig till konkurrenskraftiga priser.

SKGS vill slutligen konstatera att samtliga villkor som Riksdagen ställt upp inför en stängning av Barsebäck 2 inte har uppfyllts. Vi har här inte berört miljöaspekten men där har bägge konsultrapporterna kommit till i princip samma slutsats att miljö blir sämre.

Skogen och Kemin

Gruvorna och Stålet

7

SKGS anser därför att det inte går att stänga Barsebäcks andra reaktor utan att allvarligt äventyra basindustrins framtid i Sverige. Sverige måste i stället få en långsiktigt trovärdig energipolitik som leder till att ny elproduktion kommer till i det nordiska systemet.

Håkan Murby
Jernkontoret

Owe Fredholm
Plast- & Kemiföretagen

Jan Remröd
Skogsindustrierna

Tomas From
Svenska Gruvföreningen